

Eksilerek çoğalan öyküler!

Gerçek edebiyatın peşinde dolaşan okuyucuların önemli yazarları arasında bulunan Cem Akaş'ın yeni kitabı *Tekerleksiz Bisikletler* okuyucuların karşısına çıktı. Akaş bu öykülerinde; bazen cümle sonlarından birer kelime atarak, bazen öykünün gidişatına sekte vurup kurgunun göbeğini okuyucunun hayalgücüne bırakarak bazen de sadece kısa eylem cümlelerinden kurulu zarfsız, sıfatsız bir öykü kurarak "eksiltmeli" metinleriyle okurunu hayalgücüne zorluyor.

□ Eray AK

Bugünün "edebiyat lokomotif" roman olsa da nitelik bakımından öykü, çok daha ileri uçlarda geziniyor. Yayınlanan romanların sayısındaki artış her geçen yıl kendini aşarak, hatta katlanarak devam etse de bu bir türlü niteliğe yansımıyor ya da yansıtmıyor. Öykü kitaplarının sayısında da dişe değecek artışlar olmuyor değil ancak bu hiçbir zaman romanın ulaştığı artış ve satış rakamlarına ulaşmıyor ama yine de niteliğin, belli bir seviyenin altına düştüğü de çok sık karşılaşılan durumlardan değil. Bu da "has edebiyat" okurlarının önemli kısmının, öykü çatısı altında toplanmasına yol açıyor.

Öykü çatısı altında toplananlara hayal kurmayı gerçekten seven, okuduğu üzerinde az da olsa bir söz sahibi olabilmeyi isteyen okuyucuları da ekleyebiliriz çünkü öykü, yapısı göz önüne alındığında buna en müsait edebi tür. Okuduğumuz öykünün anları sunmadaki ustalığına oranla da metnin başı, sonu ya da tam göbeğine düş gücümüzden kattıklarımızla daha da zenginleşen metinler haline gelebiliyor öyküler. Romanla kıyaslandığında ise romanın o her şeyi ortaya dökmeye meraklı, biraz okuyucunun hayallerine, metne katmak istediklerine ket vuran halleri yanında çok daha öne çıkıyor öykünün bu özelliği. Romanın uzun ve ayrıntılı anlatımları, okura, okuduğu metne "aktif" bir şekilde katılmasına engel olabiliyor. Burada amaç öykü ve romanın yarışırılması ise asla değil. Sadece iki türün okura sunduğu olanakları birkaç küçük cümleyle özetleyebilme çabası.

Tüm bu cümlelerin kurulmasına sebep ise Cem Akaş'ın ilk kez kitaplaşan öykülerinin toplandığı *Tekerleksiz Bisikletler*. Akaş, öykü adına yukarıda kurulan cümlelerin tamamının farkında, hatta daha da ileri giderek okuyucuya daha fazla yer ayrılması, yetki verilmesi gerektiğini vurgulayan öykülerle çıkıyor "has edebiyat" severlerin karşısına. Yazarın bu "daha da ileri gitme" durumunu ise kaleme aldığı metinlerinden "eksilttiği" yanların okuyucunun zihnine bırakması meydana getiriyor. Bu yol da bazen cümle sonlarından atılan birer kelimededen, bazen öykünün gidişatına sekte vurarak kurgunun göbeğini okuyucunun hayalgücüne bırakmaktan bazen de sadece kısa eylem cümlelerinden kurulu zarfsız, sıfatsız bir öykü kurabilmekten geçiyor. Bu yola girebilmeyi ise hem okuyucu hem de yazar adına önemli bir eşik, atlaması zor yüksek bir hendek olarak görmek kaçınılmaz. "Eksiltmenin de nesi zor!" denildiğini duyar gibiyim. Gelsin: Yazar adına

zorluğu, tüm bu eksiltmeleri yaptıktan sonra öykünün yine bir bütün, bütünlüklü bir kurmaca şeklinde, tüm varlığıyla okur karşısında durabilmesi; "o/kuyucu" için ise sürgit akan sayfalar yerine durup düşünceği, kafasını kaşıyacağı, zihnini zorlayacağı, hayalgücünü harekete geçirmeye çalışacağı metinlerle karşılaşacak olmasında yatıyor.

Cem Akaş'ın bu kitabındaki öykülerinde yapmaya çalıştığına kısaca "eksiltmek çoğaltmak" demek bu bağlamda yanlış olmaz sanırım. "Şarkılar söylenmeli - detone, ritmibozuk şarkılar." Tıpkı Akaş'ın bu öykülerde yaptığı gibi. Tüm bu eksiltmelere rağmen bütünlüğünü içinde taşıyan, yine de bir şarkı olan şarkılar...

"YOĞUN" FOTOĞRAF OKUMALARI

Dört başlık altında toplamış yazar öykülerini: "Eksiltmeli Öyküler", "Giseppe Cusano'nun Eksiltmiş Duygular Kütüphanesi'nden", "Kısa, Çok Kısa" ve "Roman Eksiltmeleri". Hepsinin üzerinde gezindiği konular farklı farklı dallardan tutsa da biçimde aynı düzlemde oturuyorlar. Bu düzlem de yukarıda da bahsettiğim "eksiltme". Ancak yazar bu eksiltmenin de değişik denemelerini yapmış kitapta. Eksiltmeyi sadece bir kelimenin, cümlenin ya da paragrafın öykünün gidişatından atılması gibi basit anlamıyla ele almamalı. Akaş'ın lügatında eksiltme, bazen en sade haliyle anı yakalayan bir fotoğrafın en duru hali ve kelimeleriyle yazıya aktırılması anlamına

Tekerleksiz Bisikletler, Cem Akaş'ın öykülerini topladığı ilk kitap.

da gelebiliyor. Bu doğrultuda kitabın "Kısa, Çok Kısa" bölümünde ele alınan "yoğun" fotoğraf okumaları da büyük önem taşıyor. "Bakışlarını geleceğe taşıyacak objektife" poz verenlerin yaşamlarından çok kısa an'lara tanıklık ediyoruz burada. An'ın insan yaşamında ne denli öne çıkabileceğini ya da insanın kendisini bir başkası veya herhangi bir "şey" yerine koyabilmesinde bu kısacık an'ların nasıl etken konumda yer alabileceğini serimiyor yazar fotoğraf okumalarıyla.

Bununla bitlikte "roman eksiltmelerini" ve bilinen roman kahramanlarının "duygu anıları"na bağışladığı bir kütüphanenin raflarını oluşturan öykülerle de çıkıyor karşımıza Akaş. Roman eksiltmelerinde Samuel Beckett'in *Malone Meurt* ve Vladimir Nabokov'un *Transparent Things* adlı romanlarını, kendince eksiltmeli öyküler olarak yeniden yazımlarını gerçekleştiriyor. Roman kahramanlarının duygu anılarını bağışladığı kütüphaneye ise Emma Bovary ve Therese Raquin konuk oluyor.

Akaş'ın bu öykülerdeki kahramanları da gerçekten ilginç. Aslında kahramanlarından öte Akaş'ın kahramanlarına ya-

sattıkları ve kahramanlarının bunları çok da anormal biçimde karşılamaması ilginç olan. Tarihsel düzlemde tersine giden bir trene bindirebiliyor yazar kahramanını ve geçmişle bugün arasında paralel giden iki zamanlı, "eksiltmeli" bir öykü yaratabiliyor. Edebiyatın verdiği olanaklar dahilinde elbet böylesi bir kurgu yaratılabilir. İşin garibi kahramanın bunu "olağandışı" karşılamaması. Aynı zamanda bir graffitici, bir hırsız ya da bir pezevengi de kahramanı yapabiliyor yazar. Sokaktan gücünü alan bu karakterlerin konuşmalarında da bir yabancılık duyumsamıyoruz hiçbir zaman. Yazar kollarını farklı kültürlerle yine farklı düzlemlerde uzatıyor bu anlamda. Tüm bu öyküler Akaş'ın yadsınamayacak birikiminin de bir göstergesini oluşturuyor. Selçuklu labirentlerinden Mısır piramitlerine dallarını uzatan, Bursa'da nefes alan, sonunda da bir Borges metnine bağlanan bir öyküyü kaleme alabilen yazarın birikimi de bu türden yansılarla gözler önüne seriliyor.

MEKÂN, KAHRAMAN VE KURGU

Bunun yanında klasik biçimde kendini bulan ama iş biçime yürüdüğünde normal düzlemde ayrılan öyküleri de var yazarın. Bu da aslında Akaş'ın öykülerinin klasik öyküeverlerin de ilgisini çekebileceğinin bir göstergesi. İş yeter ki biraz kafa yormaya ve hayalgücünü çalıştırmaya kalsın.

Bu düzlemde ilerlersek yazarın öykülerinde kurduğu mekânların da anlatmak istediği olayların ve kahramanlarının arasında delicesine sıvırmeyip onlara uyum sağladığını söyleyebiliriz. "Çölün ortasında, her şeyiyle son derece düzenli bir otel işletiyorsun - en ufak işlerin bile kesin bir talimatnamesi var, sen de çölün ortasında tek başına duran bir oteli aksilik çıkmadan yönetebilmek için yapılması gereken tüm işleri düşünmüşsün." Tıpkı bu paragraftaki gibi kahraman ve mekân birbirine yabancılaşmadan, birbirini besleyerek ama yine de ayrı birer yapıtaş olma özelliklerini koruyarak metnin ruhunu meydana getiriyor. Aynı şekilde yazarın "şehirli", içinde gerçek anlamıyla "yaşam" barındıran öyküleri de istikamet tersine gitmiyor. Onlar da mekânları, karakterleri ve kurguyu "bir" düzlemde karşıyor.

Tüm bunlara bağlı olarak yazar, öykülerini kurduğu dilde de yürüttüğü kurguya eşgüdümlü ton seçimlerinde bulunuyor. Teksesli bir düzlemde kurmamış yazar öykülerini. Öykünün gidiş şekillendirmiş yazarın dilini. Bazen dialogların hâkim olduğu bazen öykülemenin öne çıktığı bazen de çağrışımların yoğun olduğu bir dille karşı karşıyayız bu öykülerde. ■

e.erayak@gmail.com

Tekerleksiz Bisikletler - Eksiltmeli Öyküler/ Cem Akaş/Doğan Kitap/120 s.

KİTAPTAN

□ "(...) martılar, ancak suyun üstünde uçarken, atılan lokmaları yalamak için vapurların peşinden giderken yaklaşıyordu insanlara orası onların bölgesiydi. Kargalar damları yeğliyordu, yukarıdan attıkları cevizleri almak için iniyorlardı aşağıya yalnızca. Güvercinlerse yerdeyken mutlaka büyük gruplar halinde oluyordu - onları besleyenleri bir grup olarak karşıyorlardı. Oysa serçe, tek başına dolaşmaktan hiç çekinmiyordu. Kalbi hızlı hızlı atıyordu elbette, ama işte orada, yan sız bakarken görebiliyordunuz onu; bu kalp atışı cesaretine bir miktar korkunun bulaşmış olabileceğini düşündürüyordu insana, ama bu, bakanda yarattığı sevecenliğin yansması da olabilirdi. Diğer bütün kuşlar, İstanbul'un gerçek sahibi olmakla övünüyor, ama mezar taşına bu yazıyı yazdırmayı yalnızca serçe hak ediyordu, serçeden başkası değil." ■